

DATUM 2022-06-09

DIARIENR 67/2022

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys remissyttrande över Ökade möjligheter till användning av välfärdsteknik inom äldreomsorgen (Ds 2022:4, dnr S2022/01403)

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (Vård- och omsorgsanalys) har enligt vår instruktion till uppgift att ur ett patient-, brukar-, och medborgarperspektiv följa upp och analysera verksamheter och förhållanden inom hälso- och sjukvård, tandvård och omsorg. Det är från detta perspektiv som vårt yttrande tar sin utgångspunkt.

Övergripande synpunkter och sammanfattning

Vi är positiva till en tydlighet i lagstiftningen när det gäller möjlighet att använda digital teknik i äldreomsorgen. Att på olika sätt bidra till ökade möjligheter att använda digital teknik inom äldreomsorgen är angeläget eftersom digitaliseringen har övervägande positiva effekter – både för brukare, närstående och personal (Innovation efter funktion. Vård- och omsorgsanalys Rapport 2020:2). Samtidigt behöver kunskapen om teknikens effekter stärkas.

Förslagen i departementspromemorian ”Ökade möjligheter till användning av välfärdsteknik inom äldreomsorgen” (Ds 2022:4) är en omarbetning av vissa förslag i betänkandet ”Framtidens teknik i omsorgens tjänst” (SOU 2020:14).

En central del i SOU 2020:14 var reglering av samtycke från personer med nedsatt beslutsförmåga. Vi anförde i vårt remissvar att det fanns behov av förtydliganden och av ytterligare analys av förslagets konsekvenser för enskildas integritet och patientsäkerhet för att kunna ta ställning i frågan. Frågan bereds nu i regeringskansliet och behandlas inte inom ramen för denna promemoria. Vi anser att man bör avvakta den pågående beredningen innan ändringar görs i socialtjänstlagen enligt den nu aktuella departementspromemorians förslag och avstyrker därför förslaget om användning av digital teknik i äldreomsorgen. Den främsta orsaken är att förslaget omfattar särskilt boende där flera av de boende sannolikt har begränsade möjligheter att lämna ett uttryckligt samtycke på grund av sin sjukdomsbild.

Nedan följer våra mer detaljerade synpunkter och reflektioner om några av utredningens förslag under respektive rubrik.

Synpunkter på specifika förslag och avsnitt

5.1.1 Användningen av digital teknik i äldreomsorgen behöver få tydligare lagstöd

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys avstyrker förslaget, eftersom vi anser att man bör avvakta den pågående beredningen av samtycke för personer med nedsatt beslutsförmåga innan förslaget tas vidare. Den främsta orsaken är att förslaget omfattar särskilt boende där flera av de boende sannolikt har begränsade möjligheter att lämna ett uttryckligt samtycke på grund av sin sjukdomsbild. Vi ställer oss därför tveksamma till om förslaget i dagsläget ger de förtydliganden som förväntas avseende användningen av digital teknik.

Utöver ovanstående har vi några medskick.

Vi ställer oss positiva till att bestämmelsen ska reglera användningen av digital teknik

generellt och inte av specifika tekniska produkter. Något som är nödvändigt med tanke på den snabba tekniska utvecklingen.

Vi är positiva till att förslaget tydliggör att digital teknik får användas *när bistånd ges*, något som betyder att den enskilde alltid kan tacka nej till insatsen, ändra sig och överklaga beslut.

Vi har förståelse för utredningens bedömning att förslagen endast ska gälla hemtjänst och särskilt boende för äldre, medan socialtjänstens insatser med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, inte omfattas. Samtidigt vill vi skicka med att förtydligande gällande andra sektorer bör vara en prioriterad fråga.

Vi noterar skrivelsen *"Teknik som inte ges som en biståndsinsats utan i stället används i syfte att vara ett arbetsredskap för personalen omfattas därmed inte av förslaget till författningsreglering. Så är exempelvis ofta fallet med s.k. digitala dörrlås."* Vi menar att det är svårt att skilja på syftet med tekniken på detta sätt. Samma teknik kan vara både ett hjälpmedel, en beviljad biståndsinsats och ett *arbetsredskap för personalen*. Vi menar därför att detta riskerar att skapa otydlighet gällande vilken teknik som omfattas av författningsreglering. Promemorian föreslår också att *"i den mån sådana arbetsredskap behandlar personuppgifter omfattas de emellertid av promemorians förslag till förtydligande av krav på vissa säkerhetsåtgärder, se avsnitt 5.2.4"*. Det riskerar att skapa ytterligare förvirring hos kommunerna.

Slutligen vill vi betona vikten av uppföljning. Kunskapen om olika teknikers effekter är begränsad (Innovation och funktion Vård- och omsorgsanalys Rapport 2020:2; Digital teknik för äldre i fokus, Vård- och omsorgsanalys PM 2021:2). Det är av största vikt att noggrant följa upp flera aspekter när digital teknik i snabb takt införs i allt fler verksamheter. Risker samt positiva och negativa effekter i förhållande till andra omsorgsalternativ bör löpande utvärderas. Alla dessa aspekter bör analyseras ur ett patient-, brukar-, närstående- och personalperspektiv.

5.1.3 Socialstyrelsen föreskrifter om ordination och hantering av läkemedel i hälso- och sjukvården kan behöva ändras

Utredningen bedömer att Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ordination och hantering av läkemedel i hälso- och sjukvården kan behöva anpassas till användningen av läkemedelsrobotar. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys delar utredningens bedömning och ser det som angeläget att ta fram sådana föreskrifter.

5.2 Dataskyddsreglerna ska bli tydligare

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys välkomnar ambitionshöjningen och förtydligandet avseende dataskydd och personuppgifter. Något som är viktigt för att människor ska känna fortsatt tillit och förtroende för vården och omsorgen.

Beslut om detta yttrande har fattats av generaldirektören Jean-Luc af Geijerstam. I den slutliga handläggningen har chefsjuristen Catarina Eklundh Ahlgren och projektdirektören Marianne Svensson deltagit. Analytikern Karl Holzwart Kristiansson har varit föredragande.